

Interdisciplinary and Intercultural Providing of Accessibility of Balkan Sacred Sites for People with Special Needs (Part 2)

Galina Bogdanova¹, Liana Galabova²

¹Institute of Mathematics and Informatics, Bulgarian Academy of Sciences, Bulgaria

²Independent Researcher, Sofia, Bulgaria

Abstract: Our native lands are a cross-cultural place, and with time they had turned into popular destination of specific kinds of cultural, religious, and pilgrimage tourism. How in the context of good neighbourhood and religious tolerance religious life transforms spaces by specific religious practices, developing at the same time responsibility to tourist accessibility through adequate information, good management and socially attentive welfare administration? Second part of this study explores same pilgrimage practices in countries that do not share socialist Balkan heritage. Main perspective of this study is observation of physical and digital accessibility to sacred sites.

Keywords: Accessibility, Cultural Heritage, Religious Tourism, Sacred Sites, Interdisciplinarity, Pluralism.

Интердисциплинарно и интеркултурно подsigуряване на достъпност на балканските свети места за хора със специални потребности

Галина Богданова¹, Лиана Гълъбова²

¹Институт по математика и информатика, Българска академия на науките, България

²Изследовател на свободна практика, София, България

Резюме: Нашите родни земи са място на пресичане на културни влияния и поради това, с времето, са се превърнали в популярна дестинация на особени видове културен, религиозен и поклоннически туризъм. Как в контекста на добросъседство и религиозна толерантност духовният живот трансформира пространства чрез специфични религиозни практики като същевременно развива отговорност към туристическата достъпност чрез адекватна информация, умело стопанисване и социално-чувствително благоустройство? Втората част на това изследване се занимава със същите поклоннически практики, но в страни, които не споделят социалистическото балканско наследство. Главна перспектива на това изследване е наблюдението на физическата и дигитална достъпност до светите места.

Ключови думи: достъпност, културно наследство, религиозен туризъм, свещени места, интердисциплинност, плурализъм.

За да бъде разбрана по-добре разликата между балканските страни – етническа, религиозна, социална и културна, а оттам и особеностите на управление

на териториите, регионалното развитие и връзката туризъм-религии, необходимо е първо да се измине пътя на преход на местните природна и историческа перспективи от обратна към права пропорционалност на локална културна устойчивост и позитивен интеграционен потенциал. Затова хуманитарните усилия на разнообразие от специалисти в творческата и изследователска области са насочени и към религиозния живот на общностите на православно вероизповедание в балканските страни, както и на инославните, инородни и другорелигиозни за нас ареали, свети места и групи от населението като равностойни субекти на културно управление. Благоустройството като съвместен приоритет на представители на разнообразие от конкурентни идентичности е основателна и доминираща причина на съвременното добросъседство, сътрудничество и подсигуриращия ги плурализъм.

Регионалните културни особености на Балканите оказаха влияние на подходите на религиозните общности към продължаващата две години извънредна ситуация на глобална пандемия, на фона на мобилизацията на отделните държави и общества. Но тъй като религиозните събития и ритуали, традиционно отбелязвани и реализирани при масово струпване на хора, пеене и интензивно общуване, постоянно рискуваха разпространение на епидемията – дифузно и огнищно, представата за светите места като фокусни точки на духовни и физически облагородяващи и целителни практики беше поставена от властите и обществото под въпрос. С това проблемите на достъпността до културно-историческото наследство в религиозните обекти по целия свят, както и съвременните поклоннически практики (Fokas, 2017b) се актуализираха още веднъж.

Напоследък чувствително се промениха не само туристическите изисквания за управление и организация, но бяха засегнати базови религиозни представи, нагласи, навици, изразявания, начин на живот и дори ценности. Новите подходи към дигиталните медии и маркетинг в областта на наследството (Todorova-Ekmeçci, 2021) още веднъж се обновиха за да подкрепят по-адекватно туризма и вероизповеданията на фона на цялостна управленска криза на всички обществени сектори в глобален мащаб. Спонтанно създалата се почти експериментална ситуация, която естествено повлия и научната обективност, привлече и изостри интереса на изследователите с възможността да изяви отделни особености на наблюдаваните дотогава явления, които в нормалния ход на живот трудно можеха да бъдат отчетени и систематизирани оптимално.

За Балканите, където част от реалността остава загадка за обитатели, гости и изследователи, предизвикателството беше насочено към един от основните компоненти на идентичността: съжителстващите религии, традиционно свързани с територии, етноси, национални държави, съчетаващи няколко имперски наследства и отнасящи се до конгломерат от памет, ценности и нагласи чрез своите диаспори по света. Втората част от изследването на авторите (Bogdanova and Galabova, 2021) се основава на наблюдения на свещени места през няколко предходни периода, по време на поклоннически, научни и образователни посещения в Гърция и Турция, предимно на православни обекти, но с отношение към аналозите и общността с

османското православно и мюсюлманско наследство. Османският имперски период е значим за българската и обща балканска култура, която тогава се характеризира с много по-голяма сплотеност и по-интензивен обмен между етносите в региона, въпреки разликите в езиковата и религиозна култура и значително по-характерната принадлежност към местното и фолклорното.

Европейските културни коридори (Council of Europe Portal, 2020). като евроинтеграционен опит за организация на богатството от наследства и потенциални маршрути за престижен и популярен туризъм, още от 1987 започват да подпомагат регионалното развитие, улесняват трансграничното сътрудничество през доскоро оспорвани граници и смекчават стереотипи, трайно заложили в националните митологии. Особената ключова роля на религиите и културната сфера в споделената съвременна европейска идентичност подsigурява патримониализацията на религиозните обекти на наследството, разбирано от международната документация като общо благо. Античното и раннохристиянско наследство на Балканите, представено чрез руините на древните базилики, някъде със запазени подови покрития от красиви мозайки, преминава в идеята за ролята на византийската периферия и имперско наследство, съхранявано в почти всяка от балканските държави.

Гърция

Еладската и Кипърска църкви са част от наследството на Гръцката държава и Константинополската патриаршия. На Балканите южната граница на България, не по-малко от северната и западната е място, откъдето са отнети скъпи за страната ни територии – цели етнографски области и родни места на голяма част от местния елит, както и място на произход на ценни църковни реликви (Rousseva, 2011) и значими култови практики. В посоката на бившите български диоцези в Македония и Одринска Тракия, отвъд Странджа, Пирин и Родопите дълго време се простира Желязната завеса.

Културната реалност на този „запад на изток“, където и до днес църквата е държавна, в Кипър се управлява по още по-ранен каноничен модел и църковните традиции са съхранени и в контекста на селския бит, не е достатъчна да заличи съпричастността на България и към споделеното по-далеч в миналото възрожденското, византийското и раннохристиянско. Затова и съвременното поклонничество, не само е част от българския масов летен, празничен и светогорски туристически поток на юг, а е и завръщане към корените, както и естествен процес на завръщане към корените, колкото естествен процес на разбиране на целостта на един културен ареал, в който дори новите храмове постепенно започват да си приличат на външен вид и по иконна украса [Фиг. 1].

Фигура 1. Фотографии от посещения на свети места в Гърция в началото на XXI век.

Църковното наследство на Солун, с храма и мощите на свети Димитър, не само напомнят за окупацията на града от българското воинство в далечното минало, а и предимно за травмите около балканските войни и загубата на българския диоцез и храмове, но са и притегателен център за всички православни, отвъд тази памет. Драмското църковно наследство в манастира Икосифиниса (Косиница) днес е представено с доскоро секретна колекция в експозицията на Националния исторически музей и опазвано в България, по силата на международни следвоенни споразумения. Също така, бачковски артефакти могат да се видят в Атинския музей за византийско изкуство, а созополските икони от манастира на о. Свети Иван също да са зад граница и да гостуват за изложби в Созополския музей. Както в древността, въпросите на поделяне на църковни реликви са част от следвоенните дипломатически споразумения и въпросите на произхода и собствеността на произведенията на църковното изкуство периодично се повдигат от висшия клир при държавни посещения, а случаите на пленяване на ценности се упоменават в поклонническите пътеводители на манастирите. Това не намалява традиционното еладско гостоприемство и български вярващи от десетилетия гостуват на братства и сестричества в Северна Гърция и са много добре приемани и обгрижвани, което наблюдавахме и на място.

Заслужава да се отбележи подробният опис на светите места и техните ценности в Гърция, в пътеводител и уебсайт (на гръцки език) на диоцезите на Еладската архиепископия и Константинополската патриаршия, който обхваща и емигрантските храмове по света, включително и на други поместни църкви. Поклонничеството като посещение на църковните аскетични архитектурни резервати на Света гора¹ – Атонската република (Matanova, 2020), (Matanova, 2016) и Метеора е отразено в множество информационни материали и поради ограниченията на практическата достъпност. Действащите и многолюдни манастири – светогорски метоси или монашески общежития извън тези модели, макар и със специфично работно време и вътрешни правила, предоставят много по-добро ниво на поклонническа и туристическа достъпност, тъй като за тях социалната мисия е не по-малко важна от богослужебната.

Споделеното църковно наследство, отвъд паметта за движението за църковна независимост, разприте и оспорваните гръцки енории по черноморието², е описано като значителен социокултурен принос (Radoynova, 2010). Присъствието на гръцкото православие в наши дни се изразява в излъчване на богослужения и репортажи от събори, интересни за българските зрители, по-чест църковно-празничен достъп до параклиса „Свети Георги“ в София, построен за местната гръцка общност (Fokas, 2017a), а дори и чрез парадокса на паралелните старостилни български енории към гръцки и руски синоди и т. н. Възстановяването на връзките с гръцката църковна култура и народни религиозни обичаи обхваща редица нови и традиционни форми – от академичния богословски обмен и значимите за туризма фолклорни елементи като съборите и нестинарството (Radoynova, 1999) и има много потенциал за бъдещо развитие.

Българите в Гърция имат и свои храмове и духовенство, гръцките манастири имат в братствата и сестринствата си монаси от български произход, а гръцки туристи понякога идват у нас за религиозни празници и посещават българските църкви³. С България е свързана историята на свети места в Гърция като Атон с манастирите Зограф и Хилендар, с множество метоси и конаци на Балканите и у нас, някои от които забравени. Споделено наследство са житията на мнозина от местните мъченици и подвижници, клирици-възрожденци като Паисий Хилендарски и Евгений Вулгарис, места като Корфу с мощите на свети Спиридон, целия трансграничен и междуконфесионален библейски маршрут на пътешествията на

¹ Православен църковен манастирски архитектурен резерват, съхраняващ традицията на въплъщаване на мотива за светогорието като свещена планина, символизираща на всяко християнско място, ред библейски места и събития.

² Някои от бившите гръцки храмове у нас впоследствие са предоставени за ползване от руските белоемигрантски общности, които до вдигането през 1945 година на схизмата между Константинополската и Българската поместни църкви от 1872 година, не са в пълно канонично общение с Българската екзархия, възвърнала си древния статут на патриаршия едва през 1953 година.

³ Богослужението на църковнославянски и гръцки църковен или книжовен език е аналогично и това позволява на вярващите от двата народа да се черкуват заедно.

свети апостол Павел, който би могъл да достигне и у нас, Тинос⁴ с десницата на свети Йоан Рилски, напомняща за Рилската обител като център на Балканите.

Не по-малко важни църковни туристически средища са: Атина, Егина, Кикос, Патмос, Крит, Кипър, Евия, Кефалония и много други места в Гърция, където български исторически и съвременни личности са достигали, а поклонническите центрове и енориите днес посещават по-редовно. Някои от тези дестинации са популярни и са отразени в българската научна и художествена литература и в медиите. Туристическата достъпност на Гърция (Stankova et al., 2021), (Dimou and Velissariou, 2016) и (Moirá et al., 2009) като водеща туристическа страна на Балканите е образцова и в областта на поклонничеството, но понякога физико-географските условия я възпрепятстват значително.

Турция

Православното наследство в Турция се възприема от повечето балкански страни в контекста на управлението му от държава с преобладаващо население с мюсюлманско вероизповедание и с тенденции днес към подчертана ислямска обществена религиозност. Гражданствеността е част от наследството на Кемал Ататюрк, простиращо се и до България, Северна Македония, но и до Косово и Албания. На Балканите днес съжителстват в различна динамика на съотношение живи наследства и общности на етноси и деноминации, както през вековете и до днес е и в Цариград и Йерусалим.

Интересна балканска реалност е съхранението на емблематични православни храмове в местности населявани от мюсюлмани и новоизградени от тях красиви ислямски свети места. Относителна новост, поне за някои региони на военни конфликти и разрушения като Косово, е събитие като приемането на мисията на гръцка православна йерархия в пост-социалистически условия като албанските, където се опазва и представя значимо християнско наследство (Rousseva, 2016). В Истанбул гръцката патриаршия не е предимно българско наследство като в Одрин, а византийско, което е мултиетническо и се цени високо като туристически ресурс, макар и много паметници да остават в руини, което не е приятно за множеството поклонници.

Пресичането на интересите на славяноезичното помашко малцинство в Гърция, албанското население в Северна Македония и разнообразието от българо-мюсюлмани на място на няколко имперски наследства, оставили стереотипи, подсигурираща база за геополитическо и местно напрежение на фона на традиционно добросъседство е и предпоставка за разнообразен туризъм и фестивалност, включващи съвместно участие на маршрути и чествания на завоевания (Shakir, 2020). В разгара на пандемията се изострят в глокален план реакциите на връщането на статута на джамия на патримониализирания

⁴ Освен чудотворната икона на острова, до която някои поклонници достигат на колене и за целта е подсигурирана мека настилка по пътя, за нас представлява интерес манастира Кехровуни, където е дясната ръка на преп Йоан Рилски.

византийски храм Света София, последван и от други свети места в подобна ситуация [Фиг. 2], след като исторически те са били, не само византийски, но и латински и ислямски молитвени места, както другаде на Балканите, включително и при антични езически светилища.

Рискът от депатримониализация⁵ на признати обекти на световно наследство поставя под въпрос поддръжката и имиджа на сакралните паметници. Но с отпадането на таксата за вход на храмове и забраната за фотографиране се демократизира достъпа да тях на туристи и поклонници⁶ от по-широки социални кръгове. Така поклонничеството става по-достъпно икономически за обикновените енориаши в цялото им социално и възрастово разнообразие.

През социалистическия период, но донякъде и днес, пътувания на трудови и учебни колективи преодоляват достъпа до по-люксовите туристически обекти чрез по-кратък престой и неформална система на масово постоянно подсигуриране на туристи. Преди пандемията това е сектор подсигуриращ препитание и отдих за мнозина. Поклонническите обекти са част от процеси, които трудно могат да се определят като целенасочено професионални.

Случва се групи и отделни лица да достигат свети места без необходимата духовна нагласа за целта и дори без никаква познавателна, културна или патриотична мотивация. Това се превръща в постоянно и интересно предизвикателство за домакините, които така са призвани да развиват подходи като при външна църковна мисия, отколкото към вътрешна. Когато става въпрос за Балканите и за туристически предизвикателства, характерен елемент на междусъседската мобилност е потенциалът да се провокират изяви на международни, междуетнически и междурелигиозни отношения, които не винаги са съвместими с добросъседството и гостоприемството. Оспорването на материално и нематериално наследство в региона не е нещо безпрецедентно и за много други места по света, където също има изработени туристическо-комуникационни модели на различни нива на държави и общества.

В контекста на постепенно обнародване на прибрани и преместени кипърски църковни артефакти и на геополитически ограничения на значителния руски поклоннически поток към Балканите в хода на опитите за забавянето на обособяването на части от териториите на бившия Съветски съюз от Руската Федерация, още преди пандемията се забавят и процесите на документиране, анимиране, повишаване на достъпността онлайн, социализацията и преодоляването на локалността, включително и на ограниченията за заснемане на публични сакрални интериори и събития. И докато много храмове в Турция са изоставени и

⁵ Занижение на стандартите за поддръжка на обекти или събития признати за културно наследство, което води до отпадане от листите и загуба на статута, но не е задължително обвързано с влизане в списъци с туристически атракции.

⁶ Таксите за чужденци при влизане в църкви са естествено необходими за поддръжка, освен стойността на свещите, които често увреждат структурата и украсата на сградите. Но таксата за влизане в някои храмове в Северна Македония, особено в извънбогослужбено време е оскърбителна за българските поклонници, включително и когато те не са силно патриотично настроени.

функционират с друго предназначение, поради липсата на енории към тях, българските старини в Истанбул са рисково съхранени като музей в последния момент и това не е само жест на туристическа целесъобразност, но и на добросъседство, включително и религиозно.

Българската модерна желязна църква Свети Стефан [Фиг. 2] е мемориализирана у нас чрез качествено проучване (Ivanova, 2018) и образцово консервирана и реставрирана от турска страна като наследство в риск и туристически обект по международен договор за реставрация на няколко исторически джамии в България, където този вид наследство е силно редуцирано след Освобождението по патриотични причини, а поддръжката е непосилна за страната и малцинствената етническа и религиозната общност. Достъпният туризъм в периметъра на етническо, религиозно или смесено обусловени обекти, местности и пътувания допринася за усъвършенстването на практики, които са обещаващи. Връзката на Турция с блискоизточните и средиземноморски места на християнско наследство създава комплексното възприемане на редица обекти с голям туристически и поклоннически потенциал, на фона на устойчивото развитие (Akinci, 2013) на турския туристически сектор.

Очарованието на византийското и пост-византийско, както и на по-ранните и по-късни наследства, дори и в руини или в плен, не е по-малко и за православните поклонници от цял свят. Затова и все още се очаква с интерес, например, възстановяването на местата на почит на света Петка Балканска в Епиват (Селимпаша в Истанбул) (Karavalcheva, 2020), възвръщането на цели колекции църковно изкуство, например на кипърски икони и стенописи от църквите останали от турска страна, макар и автентичните места на артефактите да са трансформирани или унищожени от международна локална война между православни и мюсюлмански страни, които се отнасят към геополитически влияния и архаични исторически стереотипи и концепции като идеята за Руски Трети Рим на Балканите.

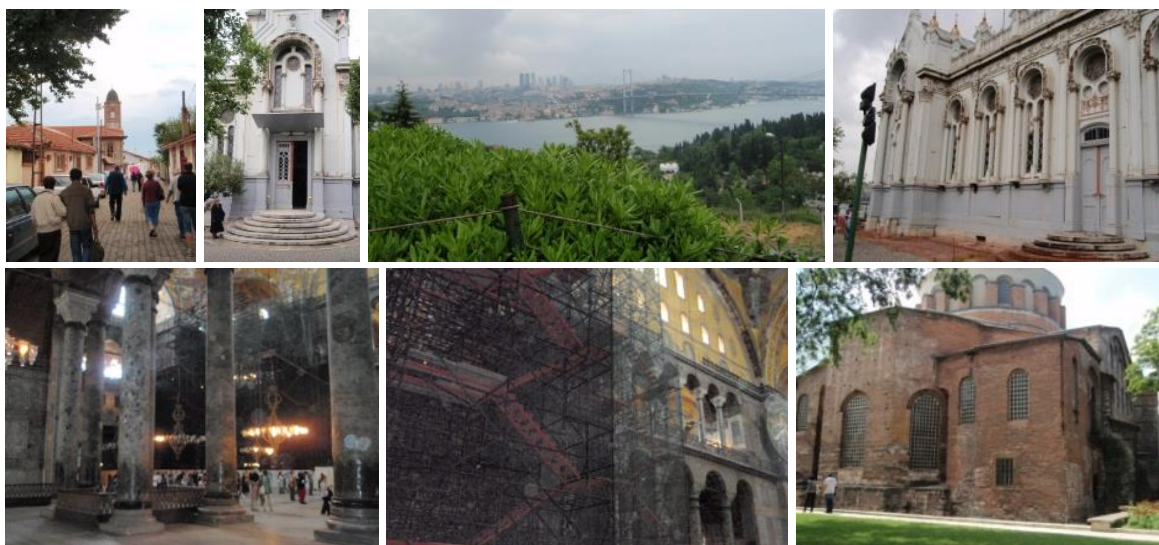

Fig. 2. Гледни точки към достъпността в Одрин и Истанбул от 2010 година.

Балканите като гранично пространство на цивилизационно изпитание на множество традиции и фокусна точка на редица иновации са притегателен световен туристически център. Недостъпността и аскетичността на някои културни паметници и религиозни обекти е емблематична за региона и носи част от очарованието на пътуването към и из Балканите, както за вътрешните, така и за външните туристи. Независимо, че някои практики на преодоляването на разстояния и препятствия на ръба на зоната на комфорт са силно сакрализирани и вдъхновяващи поклонничеството, тук са и някои от най-добрите решения за реализация на съвременна туристическа достъпност, толерантност и недискриминация.

References

- Akinci, Z. (2013).** Management of Accessible Tourism and Its Market in Turkey. – International Journal of Business and Management Studies, ISSN: 2158-1479, No 2(2), pp. 413–426. Available at: <http://universitypublications.net/ijbms/0202/pdf/M3K91.pdf> (Viewed at 03-11-2021)
- Bogdanova, G., Galabova, L. (2021).** Interdisciplinary and Intercultural Proving of Accessibility of Balkan Sacred Sites for People with Special Needs (Part 1). Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization (KIN Journal), 7(2), ISSN 2367-8038, Institute of Mathematics and Informatics – Bulgarian Academy of Sciences, 164–171. DOI: https://www.doi.org/10.26615/issn.2367-8038.2021_2_015
- Council of Europe Portal, (2020).** Cultural Routes of the Council of Europe programme. Available at: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routese> (Viewed at 03-11-2021)
- Dimou, I., Velissariou, E. (2016).** Tourism and Accessibility: A Satisfaction Survey on Tourists with Disabilities in the Island of Crete. In: Proceedings from 11th MIBES Conference – Heraklion, Crete, Greece, 22 – 24 June 2016, pp. 115–130. Available at: https://www.researchgate.net/publication/311544920_Tourism_and_Accessibility_A_satisfaction_survey_on_tourists_with_disabilities_in_the_Island_of_Crete (Viewed at 03-11-2021)
- Fokas, D. (2017a)** Contribution to the History Greek Community in Sofia from the Middle of the 20th Century: The First Years. – Bulgarian Folklore: No 3: Bulgarians and Greeks: Cross Lines, ISSN: 0323-9861, pp. 334–353.
- Fokas, D. (2017b).** New Pilgrimage Practices and Some Processes of Formation of Cultural Heritage. In: Genova, E., Rashkova, N. Eds. Safeguarding of Cultural Heritage: Ideas and Practices. Sofia, BAS, ISBN: 978-954-322-908-6, pp. 183 – 197.
- Ivanova, B. (2018).** Bulgarian Architectural Complex at the Golden Horn. Sofia, Paradigma, ISBN: 9789543263547.
- Karavalcheva, Z. Ed. (2020).** Saint Petka the New – Protectress of Balkans. – Dveri.bg., 14 October 2020. Available at: <https://dveri.bg/64x4p> (Viewed at 03-11-2021)
- Matanova, T. (2020).** Bulgarian Men’s Travels to Mount Athos in the Context of the Ritual Year. – Yearbook of Balkan and Baltic Studies, Vol. 3, pp. 67 – 84.

- Matanova, T. (2016).** Religious and Other Travels to Holy Mount of Athos. In: Ilieva, A. I., Baeva, V. G., Gergova, L. M., Borissova, M. Zh., Gergova, Y. M., Eds. Folklore, Narration, Religiosity. In Honorem Albena Georgieva. Sofia, BAS-IEFEM, ISBN: 978-954-322-863-8, pp. 108–120.
- Moira, P., Partenis, S., Kodudaki, A., Katsula, O., (2009).** Religious Tourism in Greece: The Necessity to Classify Religious Resources for their Rational Valorization. In: Trono, A. Ed. Tourism, Religious & Culture: Regional Tourism Development through Meaningful Experiences. Mario Congredo Publ., ISBN: 9788880868750, pp. 465–480. Available at: https://www.academia.edu/7488223/Religious_Tourism_in_Greece_The_necessity_to_classify_religious_resources_for_their_rational_valorization (Viewed at 03-11-2021)
- Radoynova, D. A. (2010).** Greeks along Bulgarian Seaside: History Culture. Burgas, Bryag, ISBN: 9789548752183.
- Radoynova, D. A. (1999).** Phenomena of Strandzha. Sofia, University Press, ISBN: 954-07-1357-9
- Rousseva, R. S. (2011).** History, Attribution, and Analysis of Church Artifacts from the so-called “Special Collection”, Hosted at National History Museum in Sofia. II. – Proceedings of National History Museum, ISBN: 1311-5219, Vol. 23, pp. 253 – 286. Available at: <https://historymuseum.org/web/attachments/Publications/68/1690/5e4bdec1bcfe2.pdf> (Viewed at 03-11-2021)
- Rousseva, R. S. (2016).** Monuments of Orthodox Art in the Region of Berat (13th–14th Centuries). Historical Context and Iconographic Trends. In: D. Dželebdžić, Bojanin, S., Cvetković, M., Matović, T. Eds. Proceedings of 23rd International Congress of Byzantine Studies Belgrade, 22–27 August, 2016, Thematic Sessions of Free Communications, p. 82. Available at: https://www.academia.edu/45628253/Monuments_of_Orthodox_Art_in_the_Region_of_Berat_at_13th_14th_Centuries_Historical_Context_and_Iconographic_Trends (Viewed at 03-11-2021)
- Shakir, S. (2020).** Sultan’s Trail: A European Cultural Route. – Sultan’s Trail Foundation. Available at: <https://www.sultanstrail.net/> (Viewed at 03-11-2021)
- Stankova, M., Chr. Amoiradis, E. Velissariou, D. Grigoriadou. (2021).** Accessible Tourism in Greece: A Satisfaction Survey on Tourists with Disabilities. – MRP, ISSN: 2067-2462, Vol. 13, Issue No 1, March 2021, pp. 5 – 16. Available at: https://www.researchgate.net/publication/350071244_ACCESSIBLE_TOURISM_IN_GREECE_A_SATISFACTION_SURVEY_ON_TOURISTS_WITH_DISABILITIES (Viewed at 03-11-2021)
- Todorova-Ekmekci, M. (2021).** Presenting and Promoting Cultural Heritage with Digital Media, Marketing Approaches and Methods. Good Examples. Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization (KIN Journal), 7(2), ISSN: 2367-8038, Institute of Mathematics and Informatics – Bulgarian Academy of Sciences, pp. 259–266. Available at: <http://www.math.bas.bg/vt/kin/paper.php?v=7&i=2&p=23&l=bq> (Viewed at 03-11-2021)

Prof. Eng. Galina Bogdanova, PhD

Institute of Mathematics and Informatics, Bulgarian Academy of Sciences, Sofia,
Bulgaria

g.bogdanova@gmail.com

Liana Galabova

Independent Researcher, Sofia, Bulgaria

lianagalabova@abv.bg

AUTHOR'S DATA WERE PUBLISHED ACCORDING GDPR RULES AND
PUBLICATION ETHICS OF THE JOURNAL (<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>)

Received: *28 November 2021*

Accepted: *31 January 2022*

Published: *30 June 2022*

DOI: www.doi.org/10.55630/KINJ.2022.080118

KIN Journal, 2022, Volume 08, Issue 1

Science Series Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization

Научна поредица Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация

Научная серия Культурное и историческое наследие: сохранение, презентация, оцифровка

Editors Редактори/съставители

Prof. PhD. Petko St. Petkov

проф. д-р Петко Ст. Петков

Prof. PhD. Galina Bogdanova

проф. д-р Галина Богданова

Copy editors Технически редактори

Assist. prof. PhD. Nikolay Noev

гл. ас. д-р Николай Ноев

Assist. prof. PhD. Kalina Sotirova-Valkova

ас. д-р Калина Сотирова-Вълкова

Paskal Piperkov

Паскал Пиперков

© Editors, Authors of Papers, 2022

© Редколегия, Авторски колектив, 2022

Published by Издание на

Institute of Mathematics and Informatics

Институт по математика и

at the Bulgarian Academy of Sciences,

информатика при Българска академия на

Sofia, Bulgaria

науките, София, България

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

ISSN: 2367-8038